

Expertenworkshop »Zahnheilkunde und Zahnärteschaft im Nationalsozialismus«.

Aachen, 8. – 9. junij 2017

8. in 9. junija 2017 je v nemških Aachnu potekala dvodnevna konferenca, uradno delavnica strokovnjakov (»Expertenworkshop«), posvečena vprašanju zobozdravstva in zobozdravnikov v času nacionalsocializma. Konferenco je organiziral Inštitut za zgodovino, teorijo in etiko medicine, ki je del univerze RWTH Aachen, s pomočjo Medicinske fakultete iste univerze, Zvezne zobozdravniške zbornice, Nemškega društva za zdravje zob, ust in čeljusti ter Zveznega združenja zobozdravstvenega zavarovanja. Konferenca je potekala v prostorih univerzitetne klinike.

Udeležence je sprva nagovoril vodja projekta Dominik Groß, ki je tudi predstojnik omenjenega inštituta. V imenu fakultete je zbrane pozdravil dekan Stefan Uhlig, v imenu zbornice predsednik Peter Engel, društvo je predstavljala Roland Frankenberger, medtem ko je zadnji častni nagovor podal v. d. predsednika združenja Martin Hendgens. Zadnji trije so bili soglasni glede pomena take konference na etično izobraževanje (bodočih) zobozdravnikov, saj lahko na ta način ugotovijo delovanje oz. zlorabo (s strani) (zobo)zdravnikov v času diktature, še posebej zdaj, ko je Evropa soočena z grožnjo terorizma in množičnimi migracijami.

Sledil je začetek same delavnice strokovnjakov z uvodnim predavanjem Großa, ki je bilo edino v sklopu *Tematski uvod* (»Thematische Einführung«). Referent je v prispevku *Zobozdravstvo in zobozdravniki v nacionalsocializmu – pregled problematike* (»Zahnheilkunde und Zahnärteschaft im Nationalsozialismus – Ein Problemaufriss«) predstavil predhodne raziskave na tem področju, večletni projekt o raziskavi tega področja ter se na koncu dotaknil (hermanevtične) problematike jasnega razločevanja med storilci in žrtvami.

Konferenca se je nadaljevala z sklopom, posvečenem položaju zobozdravnikov in dentistov – Leto 1933 kot cezura. Prvo predstavitev o ukinitvi državno-političnih in strokovnih zobozdravniških združenj po letu 1933 je imela Gisela Tascher. Opravila je pregled združenj oz. ustanov na področju zobozdravstva, pri čemer je poudarila, da so stanovske organizacije postale tudi politične, saj so pričele aktivno podpirati (zobo)zdravstveno politiko NSDAP.

Drugo in hkrati zadnje predavanje v tem sklopu je imela Katharina Reinecke, ki je preko življenja in dela zobozdravnika Friedricha Krohna pokazala (politično) evolucijo, ki se je pričela v antisemitizmu, nadaljevala v članstvu v združenju Thule in končala z aktivnim udejstvovanjem v tretjem rajhu.

Po krajšem odmoru je sledil zadnji sklop konference v četrtek, ki je bil posvečen raziskavam o SS-zobozdravnikih, ki so delovali v koncentracijskih taboriščih, na frontah ter v junkerski šoli. Ta sklop je odprl Jens Westemeier, ki je predstavil

splošno oris delovanja zobozdravnikov v sistemu SS. Osrednji del predstavitve je bil namenjen pregledu raziskovanja osebnih kartotek častnikov in zobozdravnikov SS, pri čemer je predstavil tudi statistični pregled trenutno odkritih.

Izmenično s Westemeierjem sta svoja prispevka predstavila še Menevse Deprem-Hennen, ki je preučevala življenje Huga Blaschkeja, osebnega zobozdravnika Hitlerja ter najvišjega esesovskega zobozdravnika in Mathias Schmidt, soavtor (z Westemeierjem) prispevka o dveh esesovskih zobozdravnikih. V predstavitvi obeh prispevkov je bilo izpostavljeno, kako so vodilni esesovski zobozdravniki prve vojaške izkušnje pridobili med prvo svetovno vojno in kako so slednje vplivale na esesovski sistem. Deprem-Hennen je omenila, da obstaja velika verjetnost, da je bil Oswald Pohl, glavni esesovski upravitelj koncentracijskih taborišč, sam oskrbovan z zobnim zlatom internirancem, ko je rabil popravilo zob.

Zadnje predavanje v tem sklopu, kot tudi prvega dneva konference, je podal pisec tega poročila, ki je predstavil življenje esesovskega (zobo)zdravnika Willija Jägra, ter pomen medvojnih arhivskih virov (zapisnikov zasliševanj) za preučevanje življenja vojnih zločincev.

S tem se je prvi del konference formalno zaključil, a so bili predavatelji dalje povabljeni na predavanje zgodovinarja dr. Romana Töppela iz Münchna, ki je bil eden izmed urednikov nove, kritične izdaje Hitlerjevega *Mein Kampf* (»Mein Kampf – Eine kritische Edition«).

Drugi dan konference se je pričel s sklopom o institucionaliziranem vidiku zobozdravstva pod nacionalsocializma. Uvodno predavanje je podala Susanne Ude-Koeller, ki je preko življenjepisa Johannesesa Alberta Reinmöllerja prikazala prehod zobozdravnika iz prepričenega monarhista v podpornika nacizma in kako je to vplivalo na njegovo poklicno pot.

Sledilo je predavanje Wolfganga Kirchhoffa, ki je preučeval delovanje šolskih zobozdravnikov v nacionalsocialističnem sistemu in sicer kako so zobozdravniki v času tretjega rajha izvajali ne le zobozdravstvene preglede, ampak tudi rasno politiko med (oz. nad) šolarji.

Volker Thieme je preučeval svojo stroko (čeljustno kirurgijo) in vlogo pri-rojenih napak ustnic, čeljusti, in dlesni v rasni politiki Tretjega rajha, pri čemer je prikazal, kako so bile prirojene napake vzrok za izvedbo prisilne sterilizacije.

Po krajšem premoru je sledila skupna predstavitev dve prispevkov dveh skupin avtorjev. Matthis Krischel, Marcel Küsters in Thorsten Halling so pripravili pregled virov in kritikov virov glede zobozdravstva v nacionalsocializmu, medtem ko so Halling, Frank Sparing in Krischel izdelali še pregled delovanja dr. Waldemarja Spierja in spomine nanj. Pri obeh prispevkih so se osredotočili na vlogo kolektivnega spomina o delovanju zobozdravnikov v času Tretjega rajha, zapletenost razločevanja storilcev in žrtev kot tudi zapostavljenost preučevanja žrtev med zobozdravniki.

Zadnje predavanje v tem sklopu je imel Christian-Alexander Wäldner iz Ronnenberg-Weetzena, ki je raziskoval različne oblike prisilnega dela pri zobozdravnikih, tako na področju njihovega strokovnega dela kot nekvalificirani delavci.

Zadnji sklop konference je bil posvečen življenju zobozdravnikov v povojni Nemčiji. Prvo, napovedano predavanje Stefana Paprotke, je odpadlo zaradi prometne

nesreče avtorja. Tako je bilo prvo predavanje tega sklopa delo Ralfa Forsbacha, ki je predstavil življenje in delo Alfreda Kantorowicza ter preko njegove zgodbe vprašanje povojne integracije žrtev nacizma, ki so morali sodelovati z ljudmi, ki so aktivno delovali v času tretjega rajha.

Groß je imel v tem sklopu še predstavitev povojne usode Reinholda Ritterja, pri čemer je izpostavil, na kakšen način so se po vojni oblikovale legende o medvojnem delovanju in kako so zgodovinarji v zadnjem desetletju razbili slednje.

Zadnje predavanje konference je podal Anton Guhl o denacifikaciji univerzitetnega zobozdravstva, na primeru univerze v Hamburgu. Avtor je na primeru dveh zobozdravnikov-univerzitetnih profesorjev predstavil, kako se je izvajala denacifikacija na univerzi in kakšen vpliv je imela na nadaljevanje njune akademske kariere.

Po sklepnem pregledu predstavljenih del je bilo napovedano, da bodo prispevki objavljeni v posebnem zvezku v okviru knjižne zbirke gostujočega inštituta in sicer v letu 2018.

Klemen Kocjančič